

Demermeanders

De vele meanders in de bosrijke omgeving maken dit gebied uniek. De aangesloten meanders helpen niet alleen de natuur en het landschap herstellen, maar bufferen ook water. Goed nieuws voor doelsoorten zoals de bever, zwarte ooievaar, kam-salamander en grote modderkruiper.

Testelt-Langdorp

In dit deel van de vallei proberen we landbouw en natuur zo goed mogelijk te verweven. In Langdorp gebruiken de landbouwers gronden die in de huidige situatie al deel uitmaken van de winterbedding en dus regelmatig overstromen.

Laarbeek-Motte

Deze historische aftakking van de Demer speelt een belangrijke rol in de waterhuishouding van de vallei. We streven hier naar een betere buffering van water zodat grondwatergebonden vegetaties kunnen herstellen: dotterbloem, veldrus, blauwe knoop...

Demerbroeken

In dit weidse natuurgebied, waar de vallei op haar breedst is, verhoogden we het basiswaterpeil van de Demer. Dat deden we door gericht drempels aan te leggen, meanders aan te sluiten en stuwtes te plaatsen in de zijwaterlopen. Ook het herstelde rietmoeras houdt het water vast waar het valt.

Laakvallei

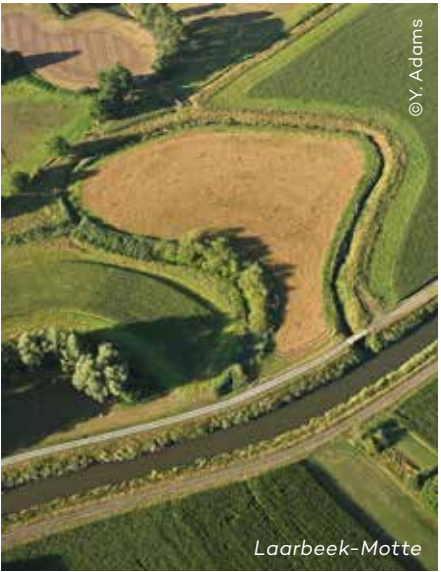
De Laak is een oude nevenloop die we op twee plaatsen opnieuw met de Demer zullen verbinden. Zo komt er een stromende zijloop bij. De Laakvallei kan ook overtoellig water bergen.

Werchter Rechtoever

Net zoals in het gebied Demermeanders takken we in dit aangesloten bosgebied de oude meanders opnieuw aan. De bebouwing van Werchter, Leybos en Guldentop vrijwaren we van wateroverlast.

Vinkenbergh

Het deelgebied Vinkenbergh herbergt een grote natuurlijke rijkdom. Het is een mozaïek van moeras, grasland en grachtjes, ruigtes, bos en struwelen, waarin we het grondwaterpeil op een veilige manier verhoogden. In het oosten werd een kleine veiligheidsdijk aangelegd om de naburige huizen voor wateroverlast te behoeden. In dit deelgebied werd de allereerste meander aangesloten.

Amerbeemd

Dit gebied is een hooiland, dat vroeger geregeld onder water liep bij hoge waterstanden op de Demer. Waar nu nog populierenrijen, akkers en knotwilgen het uitzicht bepalen, richten we dit gebied in als een mix van natte, overstroombare graslanden en ruigtes, afgewisseld met struwelen en bos.

Demervallei

Projectnaam	Oppervlakte	Gemeente	Duurtijd	Ingrep
Vinkenbergh	90 hectare	Scherpenheuvel-Zichem en Diest	2017-2019	- Aanleg van bressen en afgraven van dijken - Herstel van meanders (natuurlijke waterberging) - Aanleg van drempels
Demerbroeken	575 hectare	Scherpenheuvel-Zichem (Testelt)	2017-2025	- Aanleg van bressen en afgraven van dijken - Herstel van meanders (natuurlijke waterberging) - Aanleg van drempels
Laarbeek-Motte	585 hectare	Scherpenheuvel-Zichem (Rillaar) en Aarschot (Langdorp)	2017-2025	- Aanleg van bressen en afgraven van dijken - Herstel van meanders (natuurlijke waterberging) - Aanleg van drempels
Testelt-Langdorp	467 hectare	Scherpenheuvel-Zichem (Rillaar) en Aarschot (Langdorp)	2025-2027	- Aanleg van bressen en afgraven van dijken - Herstel van meanders (natuurlijke waterberging) - Herstel historische bedding
Amerbeemd	120 hectare	Aarschot en Begijnendijk (Betekom)	2025-2027	- Herstel van meanders (natuurlijke waterberging) - Aanleg van drempels
Demermeanders	520 hectare	Aarschot en Rotselaar (Werchter)	2017-2027	- Herstel van meanders (natuurlijke waterberging) - Aanleg van drempels
Laakvallei	384 hectare	Begijnendijk en Tremelo	Na 2030	
Werchter Rechtoever	110 hectare	Rotselaar (Werchter)	Vanaf 2027	- Veiligheidsdijk - Herstel van meanders (natuurlijke waterberging)

www.sigmaplan.be

Het Sigmaplan beschermt Vlaanderen tegen overstromingen en geeft de rivier-natuur een boost.

Locatie

Diest, Scherpenheuvel-Zichem, Aarschot, Begijnendijk, Tremelo en Rotselaar

Oppervlakte: 2.851 hectare

Rivier: Demer

Ingrepen

- Aanleg van bressen en afgraven van dijken
- Herstel van meanders (natuurlijke waterberging)
- Aanleg van drempels

Waarom?

- Bescherming tegen wateroverlast
- Herstel van Europees beschermde natuur
- Een oplossing tegen verdroging

Project Demervallei

De Schelde staat onder invloed van de getijden met een typische dynamiek van eb en vloed. Onder invloed van de stand van de aarde en de maan ontstaat er 2 keer per maand springtij met hogere waterstanden tot gevolg. Wanneer dat samenvalt met een noordwesterstorm op zee spreken we van stormtij met uitzonderlijk hoge waterstanden als gevolg van de opstuwende wind. De stormvloedramp van 1976 is hier een bekend voorbeeld van. Die richtte zware schade aan in de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen. Daarom besliste de overheid dat er betere bescherming nodig was. Die kwam er in de vorm van het Sigmaplan, een groot-schalig project dat de waterveiligheid moest garanderen. Het Sigmaplan werd in het leven geroepen als reactie op de watersnood in 1976.

Het geactualiseerde Sigmaplan van 2005 zet niet alleen in op het beschermen tegen overstromingen, maar ook op het herstellen van de waardevolle riviernatuur.

De Demervallei

Het Sigmaplanproject Demervallei is een langgerekt gebied van 2.851 hectare. Omdat het over zo'n uitgestrekt gebied gaat, hebben we het onderverdeeld in acht deelzones, waar we stap voor stap het overstromings- en verdrogingsprobleem aanpakken. De deelzones zijn: Vinkenbergh, Demerbroeken, Laarbeek-Motte, Testelt-Langdorp, Amerbeemd, Demermeanders, Laakvallei en Rechtoever Werchter.

De Demervallei herleeft dankzij een aantal specifieke ingrepen. Ze krijgt haar oorspronkelijke uitzicht terug, met een eigentijdse invulling. Een kronkelende Demer zal niet alleen wateroverlast door ongecontroleerde overstromingen voorkomen, maar ook de band tussen rivier en natuur op een bijzondere manier versterken. Met het Sigmaplan creëren we een gedroomd leefgebied voor allerlei zeldzame dieren en planten.

Wat zijn de ingrepen?

Sinds de negentiende eeuw zit de Demer in een strak keurslijf. Die ‘kanalisering’ leverde de mens tijdwinst en economisch voordeel op, maar maakte de vallei ook gevoeliger voor wateroverlast (in periodes van zware regenval) én verdroging (in droge periodes). Door de rivier af te snijden van haar vallei worden hoge waterpeilen haast nergens nog op natuurlijke wijze afgeremd. Dat liet zich de afgelopen decennia geregeld voelen. Om zware overstromingen zoals die van september 1998 voorgoed uit te sluiten, maken de Vlaamse overheid, de provincie Vlaams-Brabant en de Demergemeenten Diest, Scherpenheuvel-Zichem, Aarschot, Begijnendijk, Tremelo en Rotselaar de kanalisering gedeeltelijk ongedaan. Daarnaast wordt het historische landschap van de open vallei hersteld. Aanpassingen op kleinere waterlopen en grachten dragen dan weer bij aan een meer natuurlijke waterhuishouding.

Bressen en dijken

Bij hoge waterpeilen moet de Demervallei meer water kunnen bergen. Naast haar historische loop krijgt de rivier daarom op gerichte plaatsen doorsteken, waar ze op een natuurlijkere manier kan overstromen. Zo vrijwaren we andere waardevolle zones – woonkernen en landbouwgebied – van wateroverlast. Op acht plaatsen langs de Demer verlagen we de dijk. Waar nodig bouwen we nieuwe veiligheidsdijken of verhogen we plaatselijk de bestaande dijk. Ook de winterbedding – het deel van de rivier dat in de winter onder water komt te staan – wordt op bepaalde plaatsen hersteld. Zo creëren we in de Demervallei net geen 2.000 hectare aan gecontroleerde waterbergingsruimte.

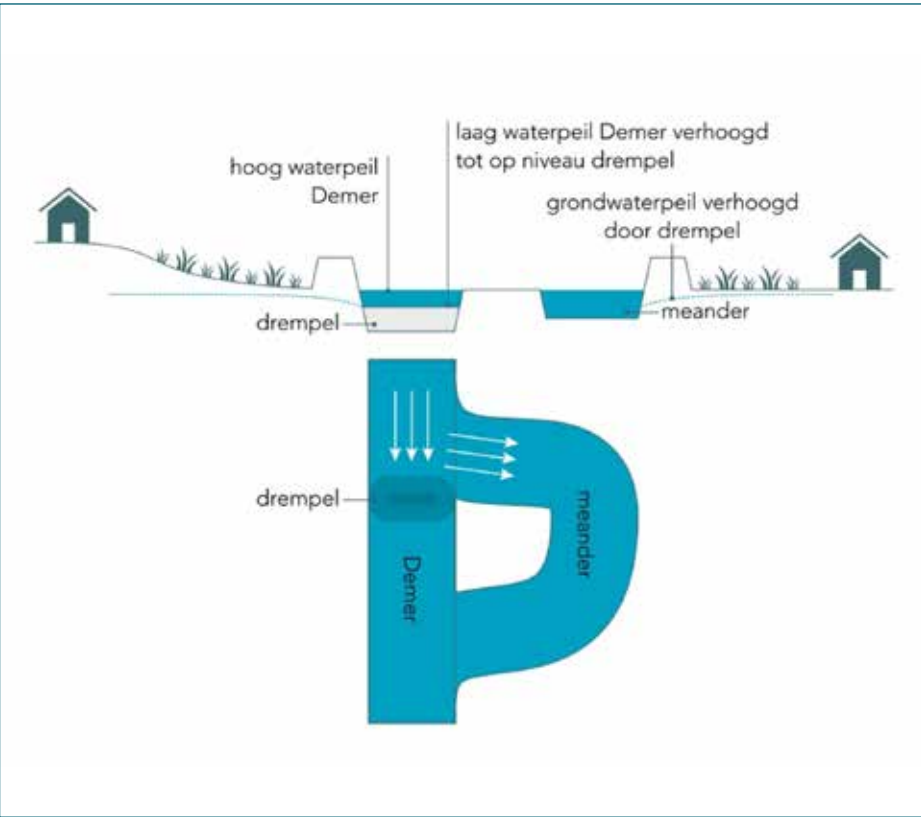
Hermeandering

Met het Sigmaplan sluiten we in totaal 11 kilometer historische meanders opnieuw aan op de Demer. De bochten remmen het water af en verbinden de Demer opnieuw met haar vallei, waardoor het water langer geborgen wordt. Dat levert een dubbel voordeel op. In natte periodes kan de Demervallei meer water bergen. In droge periodes wordt het water trager afgevoerd, met minder verdroging als gevolg. Een kronkelende Demer doet mens én natuur herademen.

Drempels in de rivierbedding

Tal van natuurgebieden in de Demervallei kampen met verdroging. Oorzaak is de diep ingesneden Demer, wat in de zomerperiode leidt tot bijzonder lage grondwaterstanden. Hierdoor verdrogen heel wat vegetatie-typen in de vallei. Om dat probleem op te lossen, plaatsen we aan de meanders die we opnieuw aansluiten een drempel in de Demer. Die drempels zorgen ervoor dat het water opnieuw gaat stromen in de meanders, die hoger liggen dan de Demer. De drempels doen zowel het rivierpeil als het grondwaterniveau stijgen in droge periodes. Verhogen ze dan ook de kans op wateroverlast bij een overstroming? Nee, want bij hogere waterstanden op de Demer stroomt het water gewoon over de drempels heen.

Een groene oase met aantrekkingskracht voor zeldzame gasten

Door de Demer terug gedeeltelijk in zijn natuurlijke loop te laten stromen, de verbinding met de vallei te verbeteren en de oevers natuurvriendelijk in te richten, creëren we een thuis voor Europees beschermde diersoorten, zoals de bittervoorn, de grote modderkruiper en de roerdomp. Zo helpen we de Europese natuurdoelen te realiseren.

De Demervallei heeft altijd al een rijke flora en fauna gekend. Toch kreeg de biodiversiteit er de voorbije decennia forse klappen: door de intensivering van de landbouw, door watervervuiling, maar ook door de gestage verdroging van de ondergrond. Tal van kenmerkende landschappen zijn daardoor bijna volledig verdwenen: bloemrijke graslanden, natte bossen, natuurlijke overstromingsgebieden, trilvenen ...

Variatie troef

Op de plekken waar het Sigmaplan investeert in natuurontwikkeling zal er diversiteit troef zijn: vochtige graslanden, rietmoeras, ruigtes en natte bossen zullen er de dienst uitmaken. Door vernatting en andere gerichte ingrepen willen we het kwetsbare vogels, insecten en planten naar hun zin maken. Zo is de roerdomp bijvoorbeeld tuk op uitgestrekt rietmoeras. De kwartelkoning en de watersnip hebben dan weer nood aan laat gemaaide, natte graslanden. In de waterrijke gebieden in de Demervallei zal een bonte schakering aan waterminnende planten, bomen en insecten perfect gedijen én voor nieuw leven zorgen. Ook amfibieën als de kamsalamander hebben het naar hun zin in drassige gebieden nabij de oude Demerlopen. In het halfopen valleilandschap van de Demermeanders creëren we vochtige bossen met inheemse bomen als zwarte els, esdoorn, es en wilg. Die trekken bijzondere dieren aan zoals de bever. Door versnipperde bossen aan elkaar te rijgen, hopen we in de toekomst ook de zeldzame zwarte ooievaar te mogen verwelkomen. Ook het visbestand van de Demer, met een twintigtal soorten, zal van de meanders profiteren.